תורה אור

אם נמוחו טמאה*) אי הכי בלא נמוחו נמי אמר רבה כי לא נמוחו בריה בפני עצמה היא ומי איכא כי האי גוונא אין והתניא *א"ר אלעזר בר' צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו להם שמא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה אמר ריש לקיש *ובפושרין תניא נמי הכי תטיל למים ובפושרין רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על גבי הצפורן מאי בינייהו אמר רבינא מעוך על ידי הדחק איכא בינייהו התם תנן *כמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת הבא מאי מי בעינא מעת לעת או לא שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת אבל דם דרכיך לא או דלמא לא שנא תיקו: המפלת כמין דגים: וליפלוג נמי רבי יהודה בהא אמר ריש לקיש במחלוקת שנויה ורבנן היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא גבי חתיכה דעביד דם דקריש והוי חתיכה אבל בריה לא הוי ולהך לישנא דא"ר *יוחנן באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי לפלוג נמי ר' יהודה בהא מאן דמתני הך לישנא מתני הכי רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו במחלוקת שנויה ורבנן היא: המפלת כמין בהמה [וכו']: אמר רב יהודה אמר שמואל מ"ט דר' מאיר הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם אלא מעתה המפלת דמות תנין תהא אמו טמאה לידה הואיל ונאמר בו יצירה כאדם שנאמר °ויברא אלהים את התנינים הגדולים אמרי דנין יצירה מיצירה ואין דנין בריאה מיצירה מאי נפקא מינה הא *תנא דבי רבי ישמעאל °ושב הכהן °ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד נגמר בריאה מבריאה דכתיב °ויברא אלהים את האדם בצלמו אמרי ויברא לגופיה וייצר לאפנויי ודנין יצירה מיצירה אדרבה וייצר לגופיה ויברא לאפנויי ודנין בריאה מבריאה אלא וייצר מופנה משני צדדין מופנה גבי אדם ומופנה גבי בהמה ויברא גבי אדם מופנה גבי תנינים אינו מופנה מאי מופנה גבי בהמה אילימא מדכתיב °ויעש אלהים את חית הארץ וכתיב °ויצר [ה'] אלהים מן האדמה כל חית השדה גבי תנין נמי אפנויי מופנה דכתיב °ואת כל רמש האדמה וכתיב °ויברא אלהים את התנינים הגדולים רמש דכתיב התם דיבשה הוא ומאי נפקא מינה בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין נפקא מינה דאמר רב יהודה אמר שמואל *משום רבי ישמעאל כל גזרה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה מופנה מצד אחד *לרבי ישמעאל *למדין ואין משיבין לרבנן למדין ומשיבין מופנה משני צדדין דברי הכל למדין ואין משיבין ורבי ישמעאל מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין נפקא מינה דהיכא דאיכא מופנה מצד אחד ומופנה משני צדדין שבקינן מופנה מצד אחד וילפינן

אם נמוחו טמאין. דדם הוא. אלמא לת"ק דכי מוחיה יבש היה כעפר: בריה בפני עצמה. ולא דם: כי האי גוונא. מפלת כמין שערות וקליפות: מטבעין. שם העיר: קליפות. גלדי המכה: דרך שומא להיות בה שער: ובפושרין. דאי בדק בצונן ולא נימוח לא מטהרינן לה בהכי דדילמא אי היה בפושרין הוה נימוח: מאי בינייהו. מאי פלוגתייהו: ע"י הדחק. לת"ק אי נימוח מאליו הוא דהוי דם אבל נימוח על ידי מיעוך לאו דם הוא ולרבן שמעון אפילו נימוח ע"י מיעוך נמי דם הוא: כמה היא שרייתן. בפ' דם הנדה * השרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין וכמה היא שרייתן כו': דאקושי. קשים: לא. בעינן מעת לעת אלא או יום או לילה ואם לא נמוחו טהורים: וליפלוג נמי ר' יהודה בהא. ונימא בין כך ובין כך טמאה דהא טעמא דר' יהודה אוקמינן * דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם: במחלוקת שנויה. משנה זו שנויה במחלוקת דלאו סתמא ודברי הכל היא אלא ר' יהודה פליג: והוי חתיכה. דטעמא לאו משום פתיחת הקבר בלא דם הוא אלא במחתיכה עצמה סבירא ליה דהויא דם ורבנן שהיא מארעסה מיני דמים: ולהך לישנא כו'. כדאמרן לעיל במתניתין: יצירה. וייצר ה' אלהים (את חית השדה ואת) * עוף וגו' *) וכתיב באדם *) וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ורבנן לית להו גזירה שוה: תנין. דג גדול. ואמאי תנן [שם] המפלת מין דגים טהורה: זו היא שיבה זו היא ביאה. כלומר ילפינן גזרה שוה משיבה לביאה כמו דהוו תרוייהו שיבה או תרוייהו ביאה מה שיבה חולץ וקוצה וטח כו': ועוד. גבי אדם נמי כתיב בריאה דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו וילף בריאת דגים מבריאת אדם: ויברא. לאדם לגופיה: וייצר לאפנויי. לגזירה שוה ודיין ג"ש לחיה ולעוף דכתיב בהו יצירה דדמי מדדמי: מופנה. גבי אדם דהא כתיב ויברא: ומופנה גבי בהמה. כדמפרש דהא כתיב ויעש אלהים את חית השדה * וגו': גבי אדם מופנה. דהא כתיב וייצר: גבי תנין לאו מופנה. דלא כתיב קרא אחרינא: ופרכינן גבי תנין נמי מופנה הוא דכתיב. בקרא דויעש ואת כל רמש האדמה: ומאי נפקא מינה. דימא לך למילף משני צדדין טפי: כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה. ואפילו אין להשיב: אין משיבין. ואפי' יש להשיב: לרבנן למדין. הימנה אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבין. והך פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן שמואל גמרא גמיר ליה מרביה וכאן הוא מקומה ואינה לא במשנה ולא בברייתא:

*) [בראשית ב] *) [שם]

להכי

אם נמוחו טמאה · וא"ת והא לא מיקרי יבש דהא הך דתנן בפ' דם הנדה (לקמן דף נד:) דמטמאין לחים ואין מטמאין יבשים תני התם אם יכולים לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין כדאמר התם ויש לומר דמכל מקום פשיטא שפיר דלא אמר כי יזוב זוב דמה דמידב דייב לא נמי התם איירי בלחים ונתייבשו ולהכי אע"ג דנתייבשו כיון שיכולין לחזור לכמות שהיו מטמאין אבל הכא בלחים ונתייבשו לא קמיבעיא ליה אלא ביבש מעיקרו ואפילו אם יכול להיות נימוח במים :

אבל דם דרכיך לא · וא"ת והא דם הנדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפרק דם הנדה (דף נד:) וי"ל דהתם איירי בדם הנדה שנפל על הבגד ונתייבש ביותר אבל דם הנדה באפי נפשיה אי רכיך וע"ק דהתם קתני רוק חוב וניעו דרכיכי וי"ל דמ"מ אקושי נינהו טפי מדם דאינהו התחילו ליבש זה כמה ימים דרגילין להתייבש קודם יציאתם אבל דם אינו רגיל להתייבש קודם יציאתו מן הרחם: **או** דלמא לא שנא · תימה דבפרק דם הנדה (לקמן דף נו:) קאמר רשב"ג אומר בפושרין מעת לעת ואמאי לא אשמועינן רבותא טפי דאפי' לא יחזור ע"י פושרין מעת לעת אלא על ידי מיעוך טמא לרשב"ג דהא אפי' גבי דם חשיב מיעוך כל שכן בנבלה ושרץ דאקושי דע"כ ע"י מיעוך נימוח טפי מפושרין דהא אפילו את"ל דרבנן בעו מעת לעת במיעוך ע"י הדחק לא חשיב דם לרבנן :

ליפלוג נמי רבי יהודה בהא · לשערה וקליפה לא פריך דליפלוג רבי יהודה דמטמאין נינהו ולא שייך בהו פתיחת קבר :

הואיל ונאמרה בהן ילידה · אף על גב דבבהמה לא כתיב בה ילידה הא אמרי' בבהמה המקשה (חולין דף עא·) דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה לילידה : **המפלת** דמות תנין · הוה מצי למנקט דגים סתמא דבקרא דויברא את התנינים כתיב נמי כל נפש חיה הרומשת אשר שרצו המים אלא נקט תנין לפי שהוא סמוך לויברא: **זו** היא שיבה זו היא ביאה · וא"ת ואמאי לא מצי ה"מ היכא דליכא דדמי ליה כו' וליכא למימר דה"פ דליליף תרוייהו ילידה ובריאה לטמא בבהמה ודגים דע"כ לא נתקבלה ג"ש אלא חדא מינייהו מדקאמר לקמן שבקינן מופנה מצד אחד וילפינן ממופנה מב' צדדים וי"ל דעיקר קושיא אוטור סמיך *): **התם** יבשה כתיב · תימה וכי לא ידע דביבשה כתיב דקרא דתנינים כתיב בחמישי והאי בששי :

*) [וע"ע תוס' יומא ב: ד"ה כ"מ ותוס' מנחות ד: ד"ה מאי נ"מ]

וילפינן

תוספי הרא"ש

דיבה דרוקא לענין מתיר' סיעפיית קרא אבל לשאר דברים הוי כבהנוחי' זיבת נמוחת תדע מדאמרינן בעל קרי שלא הטיל מים לכשיטיל מים טמא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי קרי אלמא חשיבי צחצוחין כאילו היה בעין · ועוד אמרינן בפ' מצות חליצה יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר בלא צחצוחי הרוק אלמא חשיבי צחצוחין כרוק בלא ריבוי דקרא : **הרואה** דם יבש מהו · הא דלא פשיטא ליה ממתניתין דהמפלת חתיכה כרא"ר יהודה בין כך ובין כך טמאה משום דאיכא דמוקי לה דפליגי באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם: **הא** נמי תנינא כו' · אם נימוחו טמאה · תימה הא לאו יבש מעיקרא הוא ואפי' הכי דתנן לקמן בפ' דם הנדה שרץ ונבלה מטמאין לחין ולא יבישים · תנן התם אם יכולין לשרות ולחזור כמות שהן מטמאין יבשין וכ"ת התם במעת לעת הכא לישים הרבה והא מיבעיא לן בשמעתין אי אמרינן כהא מעת לעת או לא וי"ל דהתי דלא חשיב לקמן יבש מ"מ משמע ליה אי הוה דרשי כי יזוב מירי דהאיב הוה לן למיפשט נמי האי דחשתא מיהא לאו דאיב הוא וצריך ליה דעל כרחי' לא אמרינן הך סברא דנימוחו מיקרי(נ"כ) יבש מעיקרו דאי"כ אפילו לא נימוחו נמי דאא"ב דיבש מעיקרו פטור ניחא לי דלא נימוחו פטורה אבל בנימוחו קרינן ביה שפיר כי יזוב כיון דמידב דאיב ע"י שרייה אלא אי אמרת דנימוחו חשיב יבש מעיקרו ואמ"ה טמאה ולא בעי' מידב דאיב א"כ כי לא נימוחו נמי: **אמרו** אשה זו מכת יש לה בתוך מעיה כו' · לא שהיה ברור לרופאים שהיה לה מכה בתוך מעיה דא"כ אפילו אם נימוחו טהורה כדאמרינן לעיל הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה · אלא אמרו הרופאים אולי אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה ויבדק הדבר ע"י הטלת מים אם נימוחו דם נדה הוא ולא בא מחמת מכה וכן ההוא שכרא דשומא : **שרץ** ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת · ותימה והא דם נדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפ' דם הנדה דלא מיקרו יבשים אלא במעת לעת וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שעל הבגד שנתייבש הרבה אבל דם באנפי נפשיה הוי רכיך · ומיהו תימה דלקמן נמי קתני רוק חוב וניעו דרכיכי נינהו וי"ל דמ"מ אקושי נינהו טפי מאינך דהוא דדנהו התחילו להתייבש זה כמה ימים אבל דם דהכא שיצא יבש מן הרחם אינו רגיל להתייבש זמן גדול קודם צאתו : **ונפלוג** נמי ר' יהודה בהא · אדמים ואבנים פריך אבל בקליפה ושערה לא שייך ביה פתיחת הרחם אבל משינויא דר' יוחנן נ"ל דקאי אפילו ארישא דקליפה ושערה דהוא ברישא מטמא ר' יהודה בכל ענין ולא קאמר תטיל למים וקליפה שערה ועפר כולהו ברית דלא עביד דם דקריש והוי כי הני : **הואיל** ונאמר בהם יצירה כאדם · תימה בהמה דלא נאמר בה יצירה מאי איכא וי"ל הא אמרינן בפ' המקשה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה והתם דפריך הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מא"ל ה"מ לסיפרך נמי לר' מאיר הניחא לרב יהודה אלא לר' יוחנן ולר' (מאיר) [ינאי] דמפרשי טעמא אחרינא לקמן לר' מאיר מא"ל : **הואיל** ונאמר בו בריאה כאדם אע"ג דת"ש דיצירה ניתנה ובריאה לא ניתנה זו היא שיבה זו היא ביאה והא תנא דבי ר' ישמעאל וליכא למימר ת"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה טפי דדמי ליה ילפינן כדאמר בפ' כיצד הרגל דאני התם משום שאי אפשר לקיים את שניהם דאי נמרינן שחיפה משחיפה הוי שחיפה שאינה ראויה שמה שחיפה ואי נמרינן שחיפה מסביחה לא הוי שמה שחופה הלכך שבקינן סביחה וילפינן משחיפה אבל הכא איכא למימר תרוייהו : **וניגמר** בריאה מבריאה · כלומר אפי' אי ליתא להא דר' ישמעאל לגבי הא משום דאית ליה למימר מדדמי ליה אע"ג דלא מתרי אהדדי לגבי הא ודאי אית לן למימר דכשנאמרה למשה מסיני יצירה מיצירה ה"ה בריאה מבריאה כיון דמשמעות בריאה ויצירה שוין : **אמרי** ויברא לגופיה · לפי שנאמר תחלה · אדרבה וייצר לגופיה מיהא כיון דנתקבלה ג"ש יצירה יצירה וכי שבקינן יצירה יצירה ונילף בריאה בריאה כיון דאפשר למימר (או) הכי משתברא למימר יצירה יצירה שנאמרה למשה מסיני וי"ל דמיסתבר ליה טפי למימר יצירה לגופיה שהיא מפרש עיקר היצירה : **ולרבי** ישמעאל מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין דבשלמא לרבנן ניחא דילפינן יצירה מיצירה דמופנה משני צדדין דאין משיבין אלא לר' ישמעאל כיון דתרוייהו אין משיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין ומשני דלהכי אפנייה רחמנא להכהה משני צדדין כי היכי דלא תימר מסופנת מצד אחד וא"ת לא לפנייה לבהמה כ"א מצד אחד דלא ליכתב גבי אדם אלא או יצירה או בריאה ההשתא הוי נ"ש דבהמה מופנה מצד אחד ותנין לא הוי מופנה כלל וי"ל דאי לא מופנה גבי אדם הוה ילפינן בריאה דתנין מיצירה

[תוספתא רפ"ד]

[לקמן נד:]

גליון הש"ס

גמ' תנא דבי ישמעאל ושב הכהן כו' מדברי תוס' חולין פה ע"ב ד"ה ולאתויי מפולש דסים לכם פני' כאן בכישוף דר"י פ"ל למדין ומשיבין :

[לקמן נה.]

[נ"ל מן האדמה כל חית השדה ואת כל]

[לעיל כא: מפסק בלידה בכה רפ"ל לר"ל רבי יוחנן]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אם נמוחו טמאה. עי' פי' עץ ס"י קסה ס"ק יו ודוק ופי' הכשמות הרא"ש לנמל כוגע כשאר הפי' שם פ"ה ג' :

עירובין נא: יומא ב: מכות יג: יבמות ע: סנהד' פ' שור ה' חולין ק. ודף קכ: נדה כב: חולין פה:

[גלגה תיבות אלו משום ר' ישמעאל צריכים סיקון] [שבת סד]

מוסף רש"י אם נמוחו טמאה. משום נדה, דדם הוא (לעיל כא.). כמה היא שרייתן. דנימא אי הדרא כבי הוא שיעורא לאתן ניכהו (לקמן נד:). בפושרין מעת לעת. אבל אי בעי עפי מים חמים או יותר ממעת לעת, יבשין הן (שם). לפתיחת הקבר. הרחם, בלא דם. דם לידה (לעיל כא.). זו היא שיבה זו היא ביאה. מפרש בתו"כ מה ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, אלמא גמרינן גזרה שוה כה"ג, ואע"ג דלא דמו בתיבות הואיל ושניהם לשון ביאת הבית הן, ויש לשונות אחרים אבל זה עיקר (מנחות ד. ופי' רש"י פרוזין נא. בנרוכה). לאפנויי. צריך שתהא גזרה שוה זו מב' תיבות מופנין למדרש זה, שלא יהו צריכין לגופן ומאחר שמופנין ללמוד גזרה שוה הוא ליה כמאן דכתיב דרשא בקרא בהדיא ואין משיבין עליה (שבת סד. עיי"ש).